

WSTĘPNA CHARAKTERYSTYKA ZŁÓŻ GYTII NA ZIEMI SZCZECIŃSKIEJ

Stefan Markowski

Zakład Torfoznawstwa WSR w Szczecinie

Ziemia szczecińska jest pod względem rozprzestrzenienia i zasobów gytii jednym z bogatszych regionów kraju. Z dokumentacyjnych materiałów zebranych w ramach inwentaryzacji torfowisk wynika, że na 2720 zarejestrowanych tutaj złóż torfowych, aż 1542 złoża, tj. 57% zawiera osady gytii. Powierzchniowo złoża gytii zajmują mniejszy obszar, bo ok. 40% ogólnej powierzchni torfowisk. Kubatura organicznych sedymentów jeziornych stanowi 47% kubatury torfu i wg niepełnego jeszcze bilansu wynosi ok. 787 milionów m³. Do zbadania pozostało jeszcze ok. 25% powierzchni torfowisk ziemi szczecińskiej. Na podstawie poznanych dotąd stosunków w zakresie rozprzestrzenienia gytii można orientacyjnie przez interpolacje określić spodziewany bilans po zakończeniu inwentaryzacji. Przy założeniu, że ziemia szczecińska posiada 4560 torfowisk o łącznej powierzchni — 120 904 ha*, będzie się on kształtował następująco:

- ilość złóż gytii — 2540
- powierzchnia złóż gytii — 48 500 ha
- kubatura złóż gytii — ponad 1 miliard m³.

Należy zwrócić uwagę, że w obrachunku pominięto osady gytii znajdujące się w otwartych jeziorach. Zasobów tych nie można na razie ocenić. Są jednak niewątpliwie znaczne i w ten sposób globalna kubatura gytii przekracza podane wyżej rozmiary.

Złoża gytii i ich zasoby stanowią kolosalne bogactwa naturalne, które dla gospodarki tutejszego regionu mogą mieć duże znaczenie (10, 11). Wszelkie zamierzenia gospodarcze w zakresie wykorzystania złóż gytii muszą być jednak poprzedzone szczegółowym ich rozpoznaniem pod względem rozprzestrzenienia, kubatury i jakości osadów. Do tej pory nie posiadamy jeszcze takiego rozpoznania. Dotychczasowe opracowania, które dotyczą tych zagadnień, traktują je bądź fragmentarycznie

* Dane szacunkowe Programu Gospodarki Torfowej Ministerstwa Rolnictwa na lata 1965—1970.

(3, 4), bądź dotyczą tylko określonych obiektów (1, 5, 6) i nie dają pełnego obrazu stanu złóż gytii ziemi szczecińskiej.

W Zakładzie Torfoznawstwa WSR w Szczecinie od szeregu lat kompletuje się materiały z badań terenowych i laboratoryjnych, dotyczące różnych zagadnień związanych z rozwojem, budową i rozprzestrzenieniem złóż gytii oraz klasyfikacją, właściwościami fizykochemicznymi i znaczeniem gospodarczym osadów. Podane w niniejszym doniesieniu dane są wycinkiem opracowywanej monografii.

GYTIOWISKA

Jest to grupa złóż osadów jeziornych, w których gytia wychodzi bezpośrednio na powierzchnię, bądź jest przykryta warstwą innych utworów np. torfowych lub mineralnych, niewielkiej miąższości. Grubość tej warstwy, od której ma zależeć zaliczenie złoża do grupy gytiowisk, nie jest uściślona. W niniejszym opracowaniu przyjęto zasadę wynikającą z klasyfikacji typologicznej torfowisk*, na podstawie której do gytiowisk zalicza się złoża gytii przykryte warstwą innych utworów maksymalnie do 0,5 m miąższości.

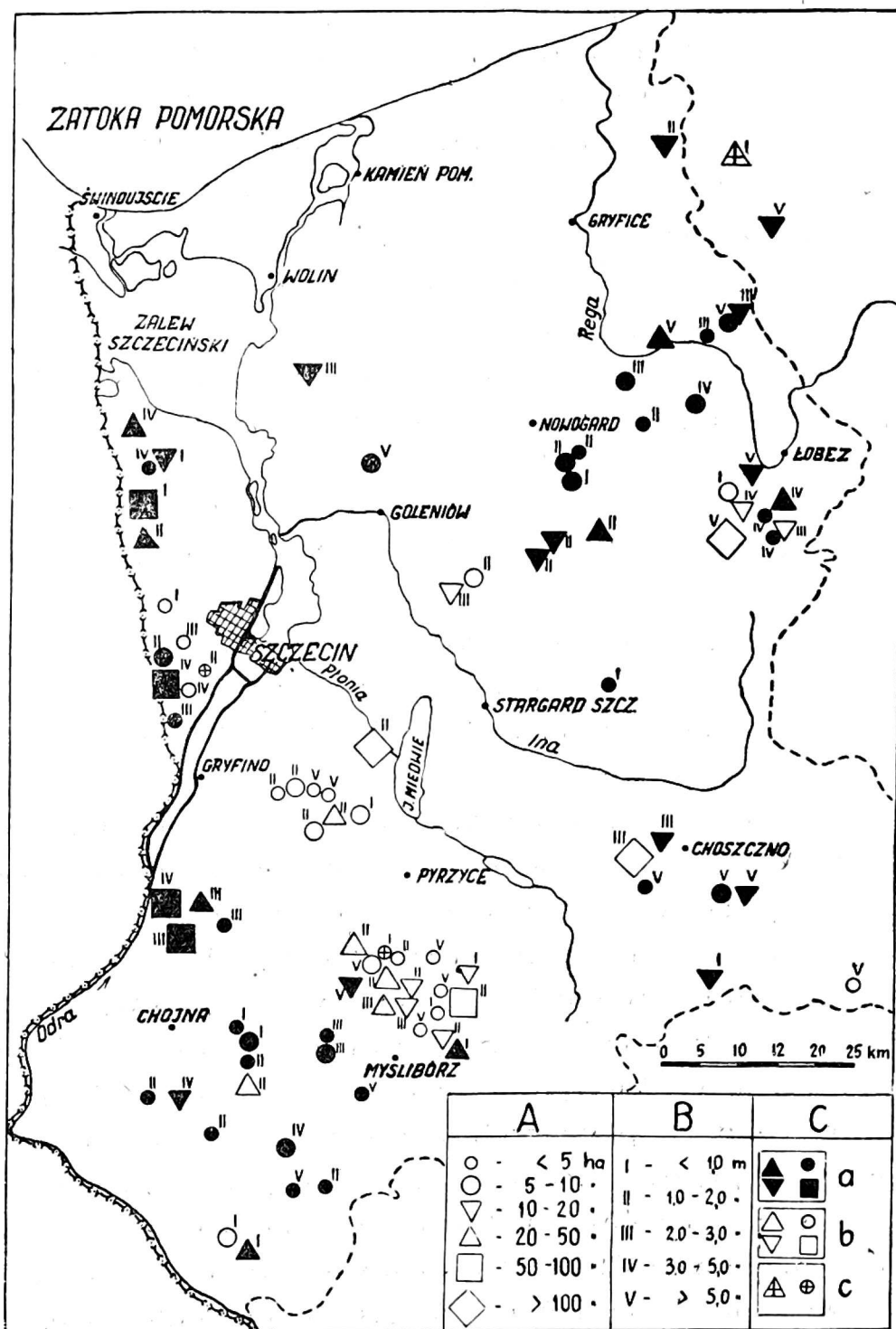
Na ziemi szczecińskiej dotychczas zarejestrowano 92 gytiowiska o łącznej powierzchni 4537 ha, które występują bądź to w formie odrębnych złóż, bądź znajdują się w granicach torfowisk i są genetycznie z nimi związane. Część gytiowisk powstała sztucznie, podobnie jak w innych regionach kraju, np. na Pojezierzu Mazurskim (9) przez obniżenie poziomu wód w jeziorach i odsłonięcie ich dna; osuszenie płytkich jezior u nas miało miejsce w latach 1850—1860 i zmierzało do rolniczego zagospodarowania całych basenów bądź stref litoralnych jezior. Taką historię powstania ma największe złożo (ok. 3 tys. ha) ziemi szczecińskiej na odsłoniętych brzegach jeziora Miedwie (5) oraz kilka mniejszych gytiowisk na Pojezierzu Myśliborskim (3) i w innych regionach (6). Jednak większość gytiowisk ziemi szczecińskiej powstała w sposób naturalny — przez całkowite wypłylenie zbiorników wodnych na drodze biologicznej i najczęściej nawet aktualna vegetacja świadczy o trwających tu procesach zarastania.

Podjęmowane już od dawna próby przekształcenia gytiowisk w tereny upraw łąkowych i pastwiskowych nie dały przewidywanych rezultatów. Do rzadkości należą gytiowiska, na których stan użytków jest zadowalający (5, 8). Trudności w gospodarowaniu na nich polegają m. in. na tym, że zmeliorowane gytiowiska w wyniku silnego osiadania ich powierzchni ulegają szybko wtórnemu zabagnieniu. Trudno więc utrzymać przez dłuższy okres optymalne warunki dla vegetacji roślinności łąkowej. Dlatego gytiowiska wymagają wielokierunkowych, ścisłych badań.

* Materiały z Konferencji naukowej Sekcji Torfowej, V Wydziału PAN, Szczecin, 10—12 czerwiec 1968 r.

Ogólne dane charakteryzujące 92 gytioviska ziemi szczecińskiej przedstawione zostały na rys. 1 i 2 oraz w tab. 1 i 2.

Rozprzestrzenienie gytiovisk wiąże się najbardziej ściśle z geomorfologią terenu. Najwięcej złóż gytii występuje w morenowym krajobrazie Pojezierza Myśliborskiego; koncentruje się tutaj prawie połowa gytiovisk.

Rys. 1. Występowanie i charakterystyka gytiovisk na ziemi szczecińskiej
 A — klasy wielkości powierzchni w ha; B — klasy średniej miąższości w m; C — dominujące typy osadów: a) organiczne, b) węglanowe, c) ilaste

Рис. 1. Наличие и характеристика гиттиевых залежей в области Щецин
 А — Классы величины площади в гектарах; В — классы средней мощности в метрах;
 С — преобладающие типы отложений: а) органические, б) карбонатные, в) илистые

Fig. 1. Occurrence and characteristics of gyttja deposits in the province of Szczecin
 A — Classes of size in ha; B — Classes of mean thickness in m; C — Prevailing types of sediments: a) organic, b) carbonate, c) clayey

Gytiowiska ziemi szczecińskiej cechuje duże zróżnicowanie pod względem powierzchni, miąższości, stratygrafii i pokrywającej je roślinności. Powierzchnia gytiowisk waha się w granicach 1,5—3 tys. ha. Najważniejsze gospodarczo są gytiowiska duże, o powierzchni powyżej 50 ha. Takich złóż zarejestrowano 8, które łącznie zajmują 3573 ha, tj. ok. 80% ogólnej powierzchni. Do największych w woj. szczecińskim, a przypuszczalnie także w Polsce, należy wspomniane już złożo Miedwiańskie. Inne większe gytiowiska są natomiast rozproszone; 1 złożo w rejonie Choszczna — 115 ha, 1 złożo w rejonie Łobzu — 102 ha, 2 złoża w rejonie Widuchowy — 85 i 60 ha oraz na północ od Szczecina nad jez. Świdwie — 80 ha powierzchni; tutaj gytiowisko i przyległe zarastające szybko jezioro są prawnie chronione jako rezerwat przyrody.

Najwięcej, ponad połowę ogólnej ilości, jest gytiowisk małych — do 10 ha powierzchni, których łączny areał wynosi zaledwie 256 ha (5,6%). Złoża te w 80% występują w strefie moreny pagórkowatej, w zamkniętych zagłębieniach i z tego względu są trudno dostępne. Stąd ich znaczenie dla gospodarki jest przynajmniej na razie niewielkie.

Gytiowisk o powierzchni 10—50 ha, które mogą stanowić obiekt zainteresowania gospodarczego jest ponad 30% ogólnego stanu złóż. Łączna ich powierzchnia wynosi 708 ha, tj. 15,6% ogólnej powierzchni gytiowisk.

Miąższość badanych złóż jest silnie zróżnicowana. Średnie wartości wahają się w granicach 0,5—10,5 m; najgłębsze złożo odsłoniętej gytii znajduje się w rejonie Choszczna koło Nowego Klukomia, maksymalna jego głębokość wynosi 12 m.

Grubość pokładu jest ważnym wskaźnikiem, szczególnie przy melioracji gytiowisk. Wiązą się z nią m. in. rozmiary osiadania złóż przy odwadnianiu, bowiem ze wzrostem miąższości wzrasta osiadanie (2). Przyjmując głębokość 3 m jako granicę rozdziału na złoża płytkie i głębokie okaże się, że na ziemi szczecińskiej zdecydowanie przeważają złoża płytkie. Jest ich 61, tj. 2/3 ogólnej liczby gytiowisk. Połowę z nich, tj. 30 złóż, stanowią gytiowiska wielkie (powyżej 50 ha) i średnie (10—50 ha), które łącznie zajmują 3930 ha powierzchni. Powyższe stwierdzenia podkreślają wysoką wartość przeważającej powierzchni pomorskich gytiowisk pod kątem jej przydatności rolniczej. Liczba złóż głębokich, o średniej miąższości ponad 3 m wynosi 31, tj. 1/3 ogólnego stanu, z tego w 19 złożach średnia miąższość przekracza 5 m. W grupie głębokich złóż przeważają gytiowiska o małej powierzchni i stąd o niewielkim znaczeniu dla gospodarki rolniczej (tab. 1).

W oparciu o dominujące typy osadów wyróżniono 3 grupy gytiowisk:

- 1) gytiowiska zbudowane z osadów organicznych — 55 złóż,
- 2) gytiowiska zbudowane z osadów węglanowych — 34 złoża,
- 3) gytiowiska zbudowane z osadów ilastych — 3 złoża.

Tabela 1

Zróznicowanie gytiowisk pod względem powierzchni i średniej miąższości
 Дифференциация гиттиевых залежей в отношении величины площади
 и средней мощности

Differentiation of gyttia deposits in relation to their area size and mean thickness

Przedzia- ły śred- niej miąższo- ści	Przedziały wielkości powierzchni gytiowisk						Razem gytiowisk			
	do 5,0	5,0— 10,0	10,0— 20,0	20,0— 50,0	50,0— 100,0	ponad 100,0	ilość	%	pow. ha	%
do 1,0	4	5	3	3	1	—	16	17,4	278,0	6,1
1,0—2,0	10	5	5	6	1	1	28	30,4	3409,0	75,5
2,0—3,0	5	2	6	2	1	1	17	18,5	343,0	7,6
3,0—5,0	4	2	2	2	2	—	12	13,1	247,0	5,4
ponad 5,0	9	4	4	1	—	1	19	20,6	260,0	5,4
Ilość	32	18	20	14	5	3	92			
Razem %	34,8	19,8	21,7	15,2	5,4	3,3		100,0		
Pow. w ha	114,0	142,0	290,0	418,0	356,0	3217,0			4 537,0	
Razem %	2,5	3,1	6,4	9,2	7,9	70,9				100,0

W złożach typu organicznego najpospoliciej występuje układ stratygraficzny z gytia grubodetrytusową w stropie, podścieloną gytia drobno-detrytusową; gytia glonowa występuje sporadycznie. Złoża organiczne w 60% należą do złóż głębokich, w których średnia miąższość przekracza 3 m. Taki układ stratygraficzny jest przynajmniej na razie niekorzystny dla gospodarki. Po odwodnieniu złoża głębokie typu organicznego cechują się silniejszym osiadaniem od złóż płytkich.

W złożach węglanowych podstawowym składnikiem osadu jest związek wapnia CaCO_3 . Przy zawartości CaCO_3 ponad 80% mamy do czynienia z kredą jeziorną, której specyficzna struktura wpływa na zmniejszenie rozmiarów zjawiska kurczenia (7) i w rezultacie mniejsze osiadanie tego typu gytiowisk. Ten rodzaj utworu jest bardzo charakterystyczny dla Ziemi Szczecińskiej. Większość złóż węglanowych zbudowana jest właśnie z kredy jeziornej. Koncentracja kredowisk jest na Pojezierzu Myśliborskim oraz w rejonie jeziora Miedwie. Największe pomorskie złożo nad jeziorem Miedwie zbudowane jest właśnie z osadów kredy jeziornej; jest ona eksploatowana i wykorzystywana do wapnowania kwaśnych gleb. Złoża węglanowe cechują się mniejszą miąższością, ok. 60% gytiowisk wapiennych nie przekracza średniej grubości 2 m. Choć osiadanie złóż wapiennych jest niewielkie, napotyka się na duże trudności w zagospodarowaniu tych obiektów. Duża koncentracja wapnia, przy deficycie innych pierwiastków, stwarza układ ekologiczny, w którym uprawiane rośliny źle rosną. Usprawnienie gytiowisk kredowych dla potrzeb łąkarskich jest kluczowym zagadnieniem naukowym

i szczególnie ważnym dla ziemi szczecińskiej. Gytiowiska zbudowane z osadów ilastych należą do rzadkości — jest ich 3. Są to złoża płytkie o niewielkiej powierzchni.

W aktualnej szacie roślinnej gytiowisk wyróżniono pod względem systematyczno-socjologicznym 4 formacje. Ich rozprzestrzenienie przedstawiono na rys. 2 i w tab. 2.

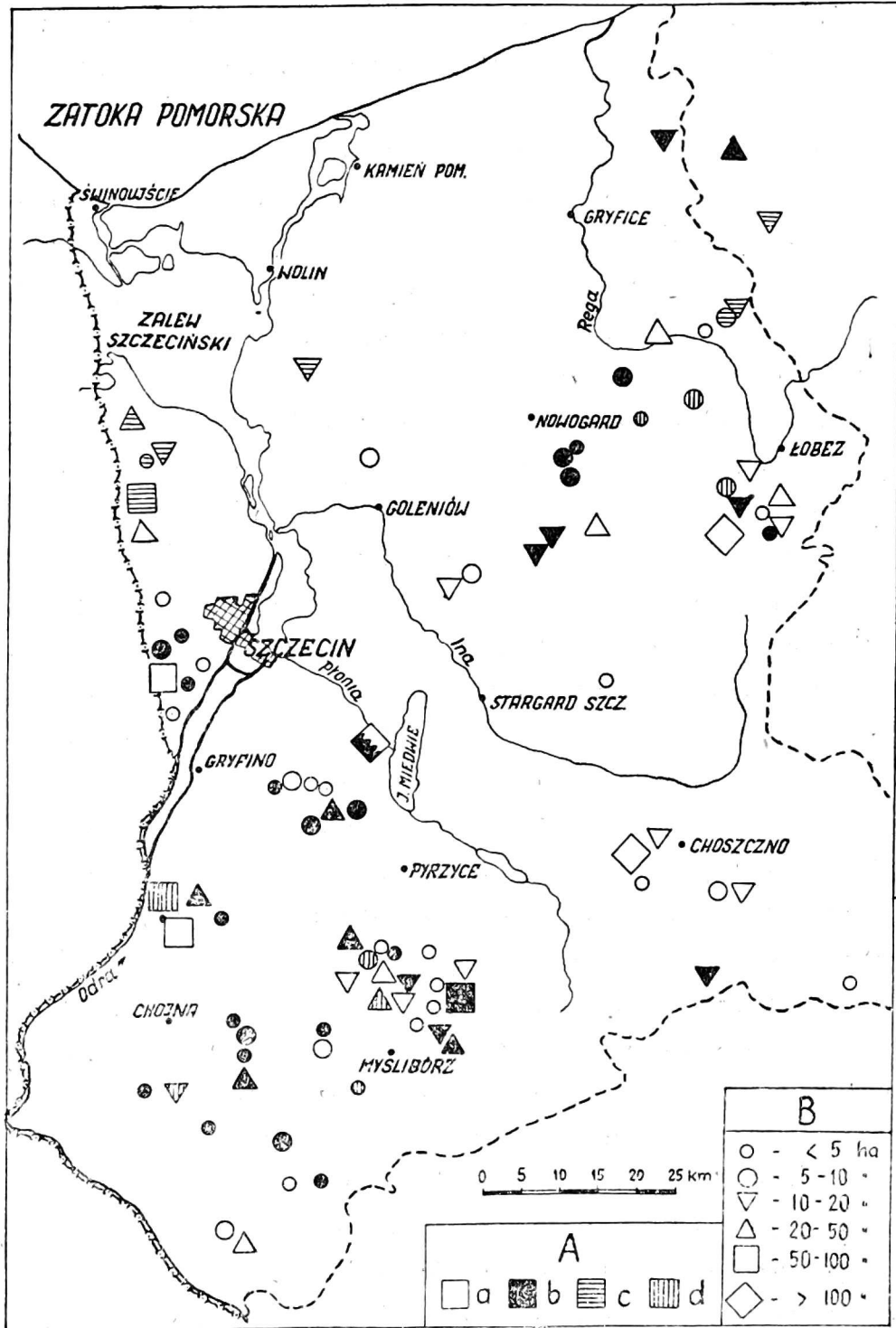
Zbiorowiska szuwarowe (*Phragmitetalia*) występują na 42 gytiowiskach i zajmują łącznie 2247 ha. Pod względem budowy i składu botanicznego są zróżnicowane na kilka zespołów. Bardzo pospolicie występują na gytiowiskach szuwały wodne trzcinowe (*Scirpo-Phragmitetum*) i błotne turzycowe, np. szuwar turzycy zaostrej i błotnej (*Caricetum gracilis*) i turzycowisko turzycy sztywnej (*Caricetum Hudsonii*). Występują one zawsze w warunkach stałego zabagnienia, przeważnie na gytiowiskach świeżo uformowanych, gdzie nie przejawiała się jeszcze działalność gospodarcza człowieka, głównie na osadach organicznych. Na osadach węglanowych Pojezierza Myśliborskiego oraz w wielkim kompleksie kredowym nad jeziorem Miedwie rozprzestrzenione są rzadkie w Polsce szuwały kłociowe (*Cladium marisci*). Trudno dostępne płaty tego zespołu pokrywają nierzadko jednym łanem dziesiątki hektarów. Obok nich rosną również inne bardzo rzadkie u nas zespoły kalcifilne, np. szuwar turzycy Buxbauma (*Caricetum Buxbaumii*). Na przeważającej powierzchni gytiowisk szuwarowych stale podtopionych ma miejsce intensywny proces torfotwórczy i akumulacja młodego torfu.

Tabela 2

Przegląd szaty roślinnej na gytiowiskach ziemi szczecińskiej
Обзор растительности на гиттиевых залежах области
Щецин .
Survey of vegetation on gyttja deposits in the province
of Szczecin

Lp.	Zbiorowiska roślinne	Zajmowana powierzchnia %	Ilość gytio-wisk %
1	Szuwały rzędu <i>Phragmitetalia</i>	50,0	45,6
2	Łąki zmienno-wilgotne rzędu <i>Molinietalia</i>	43,0	39,2
3	Mokradła mszysto-turzycowe i mszary rzędu <i>Caricetalia fuscae</i> et <i>Scheuchzerietalia palustris</i>	4,0	8,7
4	Olesy rzędu <i>Alnetalia glutinosae</i>	3,0	6,5

Łąki zmienno-wilgotne (*Molinietalia*) zajmują łącznie — 1980 ha (43%) powierzchni i występują jako dominujący zrąb wegetacji na 36 gytiowiskach. Ponad 60% tej powierzchni przypada na różne odmiany

Rys. 2. Dominująca roślinność na gytutowiskach ziemi szczecińskiej

A — Zbiorowiska roślinne: a) szuwary rzędu *Phragmitetalia*, b) łąki zmienno-wilgotne rzędu *Molinietalia*, c) zbiorowiska mszysto-turzycowe *Caricetalia fuscae* i mszary rzędu *Scheuchzerietalia palustris*, d) zbiorowiska leśne i zarośla rzędu *Alnetalia glutinosae*; B — Klasy wielkości powierzchni w ha

Рис. 2. Преобладающая растительность на гиттиевых залежах области Щецин
 А — Растительные сообщества: а) болотная растительность разряда *Phragmitetalia*, б) луга разряда *Molinietalia* с изменчивым увлажнением, в) мохово-осоковые сообщества *Caricetalia fuscae* и мшары разряда *Scheuchzerietalia palustris*, г) лесные и зарослевые сообщества разряда *Alnetalia glutinosae*; Б — Классы величины площади в гектарах

Fig. 2. Prevailing vegetation on gyttja deposits of the Szczecin province

A — Plant communities: a) Boggy vegetation of *Phragmitetalia* order; b) meadows of *Molinietalia* order with changeable moistening degree, c) moss-sedge communities of *Caricetalia fuscae* and mossy swamp community of *Scheuchzerietalia palustris* order, d) forest and shrub communities of *Alnetalia glutinosae* order; B — Classes of size in ha

łąki trzęślicowej (*Molinietum coeruleae*). Zespół ten szczególnie często występuje na osadach wapiennych Pojezierza Myśliborskiego. Gospodarczo jest to najgorszy bodaj typ łąki. Zbiory siana, zresztą złej jakości, wyklucza w tej fitocenozie późny rozwój trzęślicy i utrudniony dostęp z powodu jej kępowej formy wzrostu. Pozostałą powierzchnię w części pokrywa roślinność trawiasto-zielna typu łąki rdestowo-ostrożeńowej (*Cirsio-Polygonetum*), dalej pastwisko śmiałkowe (*Deschampsietum caespitosae*) oraz w niewielkim procencie pastwisko sitowe (*Epilobio-Juncetum*). Zespoły te rozprzestrzenione są głównie na gytiowiskach zbudowanych z osadów organicznych lub ilastych i najczęściej przykrytych cienką warstwą murszejącego torfu.

Przeważająca większość fitocenoz z rzędu *Molinietalia* pokrywa gytiowiska zmeliorowane w przeszłości, ale później zaniedbane. Nigdzie na badanych gytiowiskach nie obserwowano trwałego utrzymywania się roślinności nowo założonych łąk. Przeciwnie na gytiowiskach występuje zjawisko szybszej nawet degradacji łąki niż w uprawie torfowej. Wiąże się to niewątpliwie ze słabą stabilizacją układu ekologicznego gytiowisk.

Zbiorowiska mszysto-turzycowe (*Caricetalia fuscae*) i mszary (*Scheuchzerietalia palustris*) obejmują 186 ha (4%) powierzchni gytiowisk. Pokrywają z reguły jeziora świeżo wypłycone osadami organicznymi. Podścielająca gytia jest zazwyczaj silnie uwodniona. Zbiorowiska te odgrywają tutaj istotną rolę torfotwórczą. Na odsłoniętych osadach organicznych dawnych kwaśnych jezior dystroficznych rozwijają się przeważnie różne odmiany mszaru turzycowego (*Eriophoro angustifolii* — *Sphagnetum recurvii*). Na bardziej żyznych gytiowiskach rosną różne zespoły mszysto-turzycowe, zbliżone socjologicznie do wegetacji niskotorfowiskowych trzęsawisk (*Carici canescentis-Agrostetum caninae*, *Caricetum diandrae*, *Caricetum lasiocarpae* itp.). Najciekawsza jest wegetacja na gytiowiskach wapiennych i złożach kredowych. Siedliska te charakteryzuje wyjątkowa koncentracja osobliwości florystycznych i fitosocjologicznych nie tylko dla Ziemi Szczecińskiej, lecz w ogóle dla kraju. Na przykład jedynie na gytiowiskach Pojezierza Myśliborskiego rozwija się atlantycki zespół marzycowy (*Schoenetum nigricantis*).

Zbiorowiska leśne i zaroślowe (*Alnetalia glutinosae*) zajmują 125 ha (3%) powierzchni gytiowisk. Zdecydowaną przewagę mają łożowiska (*Salici-Franguletum*), sporadycznie tylko występują małe płyty bagiennych olszyn. Ogólnie można powiedzieć, że gytiowiska, w bardzo małym stopniu podlegają naturalnemu zalesianiu. Osobliwością złóż kredowych Ziemi Szczecińskiej są kalcofilne zadrzewienia sosnowe i brzozowe (ich odrębność socjologiczna w opracowaniu).

PODTRÓFOWE ZŁOŻA GYTII

Łącznie zbadano 560 złóż gytii przykrytych pokładem torfu o miąższości powyżej 0,5 m. Złoża podtorfowe zlokalizowane są w 3 różnych

częściach, zróżnicowanych pod względem geomorfologicznym: 1) obszary pagórkowate, 2) obszary płaskie i faliste, 3) obszary terasów akumulacyjnych. Dane charakteryzujące złoża gytii podścielające torfowiska wymienionych obszarów zestawiono w tab. 3, 4, 5.

Tabela 3

Rozprzestrzenienie złóż w różnych obszarach geomorfologicznych
Распространение залежей в отдельных геоморфологических районах
Spreading of deposits in particular geomorphologic regions

Lp.	Nazwa obszarów	Pow. obszarów km ²	Występowanie złóż gytii		Wskaźnik rozprzestrzenienia na 1 km ²	
			ilość złóż	łączna pow. ha	ilość złóż	pow. ha
1	Pagórkowate					
2	Płaskie i faliste	393	191	828	0,49	2,10
3	Terasów akumulacyjnych	405	266	3051	0,66	7,54
		624	103	2408	0,16	3,68
	Razem	1452	560	6287	—	—

Tab. 3 informuje o rozprzestrzenieniu złóż gytii w poszczególnych jednostkach geomorfologicznych. Okazuje się, że największe rozprzestrzenienie złóż występuje na obszarach płaskich i falistych. Najmniejsze złoża występują na obszarach pagórkowatych (maksymalna powierzchnia złoża wynosi tutaj 62 ha), natomiast największe w obrębie terasów akumulacyjnych (maksymalna powierzchnia wynosi 311 ha). Zróżnicowanie powierzchniowe złóż zestawiono w tab. 4.

Tabela 4

Zróżnicowanie powierzchni złóż gytii
Расчленение поверхности гиттиевых залежей
Surface differentiation of gyttja deposits

Przedziały wielkości powierzchni ha	Obszary pagórkowate 191 złóż = 828,0 ha	Obszary płaskie i faliste 266 złóż = 3051,0 ha	Obszary terasów akumulacyjnych 103 złoża = 2408,0 ha
Ilość złóż w %			
do 5,0	82,8	50,8	36,9
5,0— 20,0	14,1	34,6	41,7
20,0— 50,0	2,6	10,9	12,7
50,0—100,0	9,5	3,0	4,8
ponad 100,0	—	0,7	3,9
Powierzchnia złóż w %			
do 5,0	43,1	10,2	4,5
5,0— 20,0	34,7	31,0	19,8
20,0— 50,0	16,1	27,6	18,3
50,0—100,0	6,1	17,5	16,9
ponad 100,0	—	13,7	40,5

Pod względem miąższości (badaniem objęto złoża o średniej miąższości powyżej 0,5 m) złoża są także zróżnicowane. Najgłębsze złożo gytii występuje w krajobrazie morenowym koło miejscowości Ostromecko w pow. choszczeńskim, gdzie stwierdzona maksymalna miąższość wynosi 13,2 m. Ponadto przy jeziorze Raduń w powiecie choszczeńskim znajduje się drugie co do miąższości złożo osiągające 12 m i podobnie głębokie w pasie przymorskim koło Rymania. Przegląd zróżnicowania miąższości złóż ilustruje tab. 5.

Tabela 5

Zróżnicowanie średniej miąższości złóż gytii
 Дифференциация средней мощности гиттиевых залежей
 Mean thickness differentiation of gyttja deposits

Przedziały średniej miąższości m	Obszary pagórkowate 191 złóż = 828,0 ha	Obszary płaskie i faliste 266 złóż = 3051,0 ha	Obszary terasów akumulacyjnych 103 złoża = 2408,0 ha
	Ilość złóż w %		
do 1,5	51,9	49,3	47,6
1,5—3,0	25,6	31,9	27,2
3,0—5,0	16,2	12,4	14,6
powyżej 5,0	6,3	6,4	10,6
	Powierzchnia złóż w %		
do 1,5	43,6	23,1	29,0
1,5—3,0	23,6	50,2	41,3
3,0—5,0	20,0	19,7	24,4
powyżej 5,0	12,8	7,0	5,3

Średnia miąższość złóż jest bardziej wyrównana niż ich powierzchnia. Pod względem ilości dominującą grupą są złoża płytkie do 1,5 m, których na Ziemi Szczecińskiej jest ok. 50%. Zbadane złoża są także zróżnicowane pod względem kubatury, która jest wykładnikiem ich powierzchni i miąższości. Ogólna kubatura 560 zbadanych złóż wynosi 153 701 tys. m³.

STRESZCZENIE

W Zakładzie Torfoznawstwa WSR w Szczecinie prowadzi się badania dotyczące różnych zagadnień związanych z rozwojem, budową i rozprzestrzenieniem złóż gytii oraz klasyfikacją, właściwościami i znaczeniem gospodarczym osadów. Przedstawione w niniejszym doniesieniu dane są wycinkiem monografii, będącej w opracowaniu i dotyczą rozprzestrzenienia, powierzchni, miąższości, budowy i roślinności 92 gytio-wisk, tzn. odsłoniętych złóż gytii oraz zróżnicowania pod względem wielkości i miąższości 560 podtorfowych złóż gytii, rozprzestrzenionych w 3 różnych krajobrazach geomorfologicznych: 1) pagórkowatym, 2) płaskim i falistym, 3) terasów akumulacyjnych Ziemi Szczecińskiej. Wyniki dotyczące charakterystyki gytio-wisk ilustrują rys. 1 i 2 oraz zestawienia w tab. 1 i 2, charakterystyki złóż podtorfowych — zestawienia w tab. 3, 4 i 5.

LITERATURA

1. Chudecki Z., Koźmiński Cz.: Zesz. nauk. WSR Szczec., nr 12, s. 30—35 (1964)
2. Ilnicki P.: Dokument. Teren. Biura Stud. i Proj. Wod. Mel. Oddz. w Poznaniu, s. 1—25 (1967)
3. Jasnowski M.: Szczec. Tow. Nauk., t. X, s. 1—340 (1962)
4. Jasnowski M., Markowski S.: Stowarz. Inż. Techn. Wodn.-melior. z. 3, s. 63—85 (1964)
5. Łyduch L.: Gleby węglanowe okolic jeziora Miedwie jako siedlisko zbiorowisk łąkowych. Dys. dokt., maszynopis, s. 1—100 (1966)
6. Markowski S.: Charakterystyka przyrodnicza gytiowiska Trzaski i jego wartość gospodarcza. Praca magisterska, maszynopis, s. 1—72 (1961)
7. Markowski S.: Złóża gytii na Pomorzu Szczecińskim — budowa, rozwój, klasyfikacja i perspektywy zagospodarowania. Dys. dokt. maszynopis, s. 1—180 (1969)
8. Olkowski M.: Zesz. probl. Post. Nauk. roln., z. 66, s. 34—41 (1966)
9. Olkowski M.: Zesz. nauk. WSR Olszt., t. 23, nr. 566, s. 245—265 (1967)
10. Rühle E.: Z badań czwartorzędu w Polsce, t. 3, s. 5—25, Państw. Inst. Geolog. (1952)
11. Taytsch L.: Prace Inst. Torf., t. 2, z. 1, s. 9—24 (1952)

Стефан Марковски

ПРЕДВАРИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ГИТТИЕВЫХ ЗАЛЕЖЕЙ
В ОБЛАСТИ ЩЕЦИН

Резюме

Отделом торфоведения Высшей школы сельского хозяйства в Щецине проводятся исследования касающиеся разных проблем связанных с развитием, структурой и распространением гиттиевых залежей, а также с классификацией, свойствами и хозяйственной ценностью отложений. Представленные в настоящем сообщении данные являются частью разрабатываемой монографии и касаются распространения, величины площади, мощности, структуры и растительного покрова 92 т. наз. открытых гиттиевых болот, а также дифференциации в отношении величины площади и мощности 560 покрытых торфом залежей гиттии, распространенных в 3 разных геоморфологических районах: 1) с холмистой площадью; 2) с плоской и волнообразной площадью; 3) с аккумуляционными террасами характерными для области Щецин. Результаты касающиеся характеристики гиттиевых болот иллюстрируются в рисунках 1 и 2 и в таблицах 1 и 2, тогда как таблицы 3, 4 и 5 характеризуют залежи покрытые торфом.

Stefan Markowski

PRELIMINARY CHARACTERISTICS OF GYTJA DEPOSITS IN THE
PROVINCE OF SZCZECIN

Summary

By the Department of Peat Science, College of Agriculture in Szczecin, the investigations are being carried out, concerning various questions connected with development, structure and spreading of gyttja deposits as well as with classification, properties and economic value of the sediments. The data presented in this

communication constitute a part of the monography being at elaboration at present, and concern spreading, area size, thickness and vegetation of 92 gyttja deposits, so-called open gyttja bogs, as well as differentiation with regard to area size and thickness of 560 gyttja deposits covered with peat and spread in 3 different geomorphologic regions: 1) with hilly area; 2) with flat and rolling area; 3) with accumulation terraces specific for the Szczecin province. The results concerning characteristics of gyttja bogs are illustrated in Tables 1 and 2, while the deposits covered with peat are characterized in Tables 3, 4 and 5.